

Met de vlinderwerkgroep naar Zuid-Kennemerland 26-7-2009

Zondag 26 juli gingen we met 14 personen naar Zuid-Kennemerland voor een vlinderexcursie. Na een voorspoedige reis kwamen we rond half tien aan bij het parkeerterrein van duincentrum de Zandwaaier, bij ingang Koevlak aan de Zeeweg bij Overveen. Bij de parkeerplaats vonden we al meteen verschillende duinplanten, zoals slangenkruid, duindoorn, ossentong, teunisbloem en koningskaars. Het was nog niet zo warm en behoorlijk bewolkt, zodat de eerste vlinders nog even op zich lieten wachten. Via een fietspad door het bos met veel oude eiken – we zagen hier onze eerst eikenpage, die rond de toppen van de bomen rondfladderde – wandelden we naar het meer open duingebied. In het bos wedijverden klimop en kamperfoelie om als eerste boven in de bomen te zitten. Een merel vloog weg, langs het pad groeiden valse salie, agrimonie, dauwbraam en robertskruid, op een zandige plek reigersbek, echt walstro en tijm. Een boom met een flesvormige stam trok de aandacht, zonder blad leek het wel een apenbroodboom.

Via smalle schelpenpaadjes, soms wat mul, omhoog en omlaag, wandelden we door het open duin met duinroosjes waar piepkleine donkere rozenbotteltjes aan prijkten. De zon probeerde door de sluierbewolking heen te prikken en, jawel, daar zat zowaar een kleine parelmoervlinder op te warmen tegen een duinhelling aan.

[Zuid-Kennemerland](#)

De kleine parelmoervlinder legt de eitjes op viooltjes, die het vrouwtje, ook al zijn ze ondergestoven door duinzand, moeiteloos kan vinden. Hij of zij poseerde minutenlang, tot de laatste filmcineast het ook wilde proberen, en weg was ie.

[Kleine parelmoervlinder](#)

[Koevinkje](#)

Maar niet getreurd, andere vlinders vonden het nu ook warm genoeg om tevoorschijn te komen, we zagen de eerste bonte zandoogjes, koevinkjes en bruine zandoogjes rondfladderen. Deze soorten leggen hun eitjes op diverse grassen. Het bont zandoogje is bruin met lichte vlekjes, precies zoals het gebied waarin hij leeft: bossen met zonnige plekken. Het koevinkje is goed te herkennen aan

de witte ringen op de onderkant van de bruine vleugels, het vrouwtje van deze soort laat haar eitjes al rondfladderen vallen. Het bruin zandoogje is bruin aan de bovenkant en heeft op de onderkant van de voorvleugel een zgn. oog met 1 wit stipje er in.

Na een tijdje hadden we mooi uitzicht op twee huizen op het Kopje van Bloemendaal en voor ons een klein dal. De distelvlinder vloog hier rond, dit jaar zijn ze met honderduizenden na een lange reis vanuit Zuid-Europa of Noord-Afrika in Nederland aangekomen om hier voor nakomelingen te zorgen. In die zuidelijke landen verdorren de voedselplanten voor de rupsen, akkerdistel en brandnetel, en dus trekken ze naar het noorden. De generatie die hier geboren wordt trekt in het najaar terug naar warmer oorden, want zij kunnen hier de winter niet overleven.

[Oranje zandoogje](#)

over wat die bomen allemaal niet beleefd hadden.

Een mevrouw met een notitieboekje was duidelijk vlinders aan het tellen. In het Nationaal Park Kennemerland liggen tientallen vlindermonito-ringroutes die wekelijks tussen 1 april en 30 september worden geïnventariseerd. De resultaten zijn verwerkt in een mooi boekwerk, waar wij onze route uit hebben geselecteerd voor vandaag. Even verder zagen we nog een kleine parelmoervlinder.

Verder ging het door een open dennenbos, dan weer door een duinsavanne, waar we een citroenvlinder mannetje ontdekten. Hij is citroengeel, het vrouwtje is meer bleekgeel. De vlinder die we nu zagen is in juli uit zijn pop gekropen en gaat als vlinder de winter door, verscholen in struikgewas of in een dichte graspol. Bij het eerste voorjaarszonnetje van 2010 komt hij tevoorschijn, patrouillerend langs bospaden, op zoek naar een vrouwtje om voor nageslacht te zorgen. Zij legt de eitjes op vuilboom of op wegedoorn. De citroenvlinder wordt dus bijna een jaar oud, terwijl andere soorten zo'n drie weken als vlinder rondvliegen. We slingerden door het vochtige Halve Bos (hooibeestje) naar een breed pad, maar eerst even een pauze op een uitnodigend bankje, dat is wel nodig. Want nadat we via het brede pad het Heilige Land hadden doorkruist, ja, zo heet het bloemrijke duinlandschap (nog 3 kleine parelmoervlinders!) waarboven de buizerd met zijn mauwende geluid zijn rondjes wiekt op zoek naar prooi, moeten we de Konijnenberg op, zowaar een flinke duintop die menigeen puffend beklimt om van het uitzicht te genieten. Ook hier moesten we even op adem komen, een broodje kwam uit de plunjezak. In de verte zagen we weer de twee huizen op het Kopje van

Over een volgend kronkelig schelpenpad langs de Trommel, een wijngaardslak liet zich hier mooi bewonderen, maar ook het zwartsprietdikkopje en de kleine vuurvlinder, allebei piepkleine vlindertjes. Dan wandelden we door open bos verder, waar we een landkaartje ontdekten. Bij enkele machtig grote zomereiken stonden we ons te verwonderen en te mijmeren

Bloemendaal, de imposante, kasteelachtige watertoren van Overveen en de torens van de hoogovens van IJmuiden.

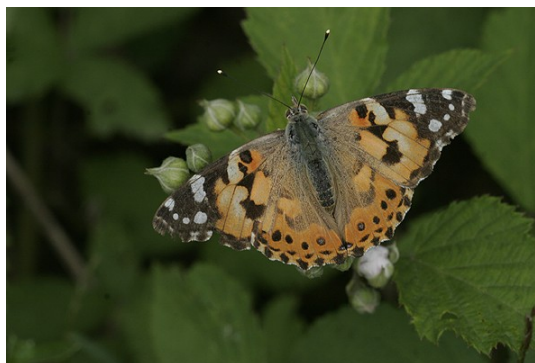
[Zuid-Kennemerland](#)

atalanta werd hier nog gespot. Al snel bereikten we het bekende bospad van de heenweg. We zagen hier nog verschillende vlinders, waaronder het klein geaderd witje, die, omdat het nu warmer en zonniger was, tevoorschijn zijn gekomen. Op naar de Zandwaaier, het bezoekerscentrum, gevestigd in een 100jaar oud machinegebouw van het waterleidingbedrijf, waar we even iets aten, om daarna aangesterkt aan onze tweede wandeling te beginnen.

Via een trappenpad daalden we af, door enkele klaphekjes, want de duinen worden begraaasd door runderen en paarden om bomen en struiken in toom te houden. Nog even struinden we door de rolklaver, hier moet toch een icarusblauwtje te zien zijn? En ja hoor, een vrouwtje, zij legt nl. de eitjes op rolklaver. Het vrouwtje is meestal bruin, het mannetje fel blauw. Ook een

De vlinders en aantallen van de wandeling "Duinbossen en Savannen rond het Koevlak":

- 5 distelvlinder
- 21 bont zandoogje
- 5 koevinkje
- 7 bruin zandoogje
- 1 citroenvlinder
- 1 hooibeestje
- 10 klein geaderd witje
- 5 kleine parelmoervlinder
- 7 eikenpage
- 1 icarusblauwtje
- 1 atalanta
- 2 zwartsprietdikkopje
- 1 kleine vuurvlinder
- 1 landkaartje
- 2 gammauil

[Distelvlinder](#)

De middagwandeling voerde ons door het Middenduin en over de Kamperberg. Vanaf een weggetje achter de Zandwaaier hadden we fraai uitzicht op de voormalige zandafgraving. Grote delen van het Middenduin zijn vanaf 1840 afgegraven. Het verkochte zand werd gebruikt in de stadsuitbreidingen van Haarlem en Amsterdam. De spoorlijn Haarlem-Zandvoort, die dwars door het gebied loopt, is in 1885 aangelegd. De eigenaar van Middenduin – de zandafgraver - en de spoorwegmaatschappij sloten een weddenschap af: wie het eerst bij de spoorbrug zou zijn (de spoorwegmaatschappij met de aanleg van het spoor, de zandafgraver met uiteraard het afgraven van het duin) zou

winnen. De verliezer zou de aanleg van de spoorweg moeten betalen. De zandafgraver won!

Wij keken dus uit over de groene vallei van het Middenduin. De zandafgraving is later gebruikt als bollenveld. Nu is het beheer gericht op omvorming naar schraal, vochtig grasland waar veel bijzondere bloemen en planten groeien. Planten die we hier onder andere zagen:

koninginnenkruid, grote wederik, harig wilgenroosje, kattenstaart, watermunt

(die zo heerlijk geurt als je een blaadje fijnwrijft), speerdistel, ratelaar, grote lisdodde, parnassia. In het riet zong de kleine karekiet: karre karre kiet kiet, ik hoor je wel maar ik zie je niet! Heerlijk was het hier, we zaten lekker op een bangeske (zo zou Lia v.M. het zeggen!) te genieten, terwijl de filmers en fotografen er niet genoeg van konden krijgen om beeldmateriaal te verzamelen. Hier vlogen

[Hooibeestje](#)

o.a. klein geaderd witje, bont zandoogje, bruin zandoogje, distelvlinder, icarusblauwtje, kleine vuurvlinder en hooibeestje. Het hooibeestje hoort tot de familie van de zandoogjes, heeft dus ook een oogje op de onderkant van de voorvleugel en legt de eitjes op grassen. Maar we moesten verder, dus het klaphek door en het bos in.

In 1881 werden hier voor het eerst dennen aangeplant, die tot doel hadden de duinverstuiwingen vast te leggen. Erg succesvol was dit niet, totdat men op het idee kwam om in de schrale droge duingrond dennen met kluit te gebruiken. Op de Kamperberg, zo heet het duin aan onze linkerkant, zijn de dennen inmiddels flink gegroeid, koolmeesjes zochten er voedsel.

[Eikenpage](#)

Het bos is omgevormd tot een gemengd bos met o.a. stevige zomereiken waar we enkele eikenpages rond zien fladderen. Vanuit een nabij gelegen valleitje kwam een kleine parelmoervlinder langs vliegen. Op een open, zandige plek alweer een bangeske, de vlinderaars zochten de lage begroeiing af op zoek naar een bruin blauwtje, die zouden we hier toch moeten zien? En jawel, er vliegt er eentje razendsnel weg, zodat we hem nog niet goed zagen. Dit vlindertje leeft vooral in de duinen en langs de grote rivieren. De waardplant is ooievaarsbek en reigersbek, planten die hier rijkelijk aanwezig zijn.

Verder ging het weer, door een prachtige laan met aan weerszijden kastanjabomen. Op een kruispunt van paden zagen we een tiental bonte zandoogjes rondom de stam van een boom zitten, baltsen en vrijen. Ook zat hier een landkaartje. De zomergeneratie van deze vlinder is zwart-wit met kleine rode vlekjes, de voorjaarsgeneratie oranje. De naam dankt de vlinder aan het landkaartachtige patroon op de onderkant van de vleugels.

Vlak voor de spoortunnel lag een afgeknapt holle boom met daarin de stam van een flinke berk. Christ wilde ons wijsmaken, dat die zo gegroeid was, of het gelukt is weet ik niet! Na het passeren van de spoortunnel wandelden we licht stijgend door het prachtige bos van landgoed Duinlust, wat in de 18^e en 19^e eeuw eigendom was van de familie Borski, de zandafgraver, die ook Middenduin, landgoed Elswout en Koningshof in bezit hadden. Eenmaal boven zijn we toe aan een verfrissing, jawel, weer een b....

Door het fraaie bos met kronkelende paden en een heuse rotonde die bijna iedereen linksom nam (waarom?), onder het heuveltje is een overblijfsel van een waterreservoir van het landgoed verborgen. Langzaam daalden we weer af, we kwamen nog langs een ijskelder waarin tegenwoordig vleermuizen huizen. Langs één van de vele watertjes ten behoeven van de waterwinning wandelden we weer terug. Aan de waterkant groeiden vele planten van koninginnenkruid en berenklauw, die eerder op de dag vast vele vlinders gelaafd hebben toen deze strook nog in de zon lag. In de brede berm die nog wel door de zon beschenen werd zagen we nog gehakelde aurelia's, icarusblauwtjes en kleine vuurvlinders, en nog een glad beertje, dit is een overdag vliegende nachtvlinder. Dit vlindertje houdt in rust de egaal gekleurde vleugels plat boven het lichaam. De naam beervlinder heeft deze familie te danken aan het uiterlijk van de rupsen die dicht behaard zijn en daardoor aan een beer doen denken.

We kwamen weer bij de spoorbrug en namen met weemoed afscheid van het schitterende uitzicht op de voormalige zandafgraving. De vlinders en aantallen van de wandeling Middenduin – Kamperberg:

22 klein geaderd witje
23 bont zandoogje
3 distelvlinder
1 citroenvlinder
4 gammauil
1 glad beertje
4 icarusblauwtje
5 bruin zandoogje
1 zwartsprietdikkopje
10 kleine vuurvlinder
1 hooibeestje
3 eikenpage
1 kleine parelmoervlinder
2 groot koolwitje
1 bruin blauwtje
1 landkaartje
4 gehakelde aurelia
1 koevinkje

In de file door Haarlem - alle strandliefhebbers wilden ook naar huis - nog even wat eten bij AC Meerkerk en dan op naar Dongen. Tot een volgende excursie!